22.10.2018

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ ELINTARVIKEMARKKINALAIKSI JA LAIKSI OIKEUDENKÄYNNISTÄ MARKKINAOIKEUDESSA ANNETUN LAIN 1 LUVUN 6 §:N JA 5 LUVUN 2 §:N MUUTTAMISESTA (HE 121/2018 vp)

SOK kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Elintarvikeketjun sopimussuhteet SOK:lla – ei riskinsiirtoa, ei vastikkeettomia markkinointitukia

SOK on liittynyt elintarvikeketjun hyvien kauppatapojen aloitteeseen vuonna 2014, ensimmäisten joukossa Suomessa. S-ryhmä myös asetettiin vuoden 2014 alusta määräävään markkina-asemaan (MMA) Suomen päivittäistavaroiden (PT) vähittäis- ja hankintamarkkinalla.

SOK:n hankintasopimukset kaikkien elintarvikkeita toimittavien tavarantoimittajien kanssa tehdään aina kirjallisina. Suoraan alkutuottajien kanssa tehtävien hankintasopimusten osuus on S-ryhmässä muutaman prosentin luokkaa. Selvä valtaosa SOK:n hankintasopimuksista tehdään elintarviketeollisuuden kanssa. MMA:n johdosta SOK uudisti hankintasopimukset kaikkien PT-tavarantoimittajien kanssa. Uuden sopimuksen tarkoituksena oli varmistaa, että hankintasopimus noudattaa uutta MMA-lakia. SOK pyysi myös Kilpailu- ja kuluttajavirastolta (KKV) ohjeistusta hankintasopimuksen ehtojen laatimisessa, ja sopimusluonnosta muokattiin KKV:lta saadun palautteen johdosta, ennen sen käyttöönottoa. Uudistettuun hankintasopimukseen lisättiin myöhemmin ETL:n aloitteesta ja yhteistyössä sen kanssa laadittu, ns. sähköisen kilpailuttamisen sopimusliite, selkeyttämään sähköisen kilpailuttamisen käytäntöjä. Tänä päivänä uudistettu PT-hankintasopimus on kaikkien tavarantoimittajien kanssa käytävien hankintaneuvottelujen lähtökohta. Poikkeamia yleisiin sopimusehtoihin neuvotellaan tapauskohtaisesti, kaikkien tavarantoimittajien kanssa tasapuolisesti ja yhtenevin kriteerein. SOK:n yleiset sopimusehdot eivät sisällä vastikkeettomia markkinointitukia tai epäoikeutettua riskinsiirtoa tarkoittavia ehtoja.

SOK on myös laatinut osuuskauppojen käyttöön paikallisen hankinnan sopimuspohjan, jota osuuskaupat voivat käyttää omissa hankinnoissaan alkutuottajien ja teollisuuden kanssa.

SOK kannattaa elintarvikeketjun itsesääntelyä

SOK on sitoutunut elintarvikeketjun vapaaehtoiseen sääntelyyn pohjaavan kauppatapalautakunnan toimintaan. SOK:n näkemyksen mukaan itsesääntely on oikea tapa puuttua elintarvikeketjun toimintaan.

Osoite	Postiosoite	Puhelin	Faksi	Internet	Y-tunnus	Kotipaikka
Fleminginkatu 34 00510 HELSINKI	PL 1 00088 S-RYHMÄ	010 768 011	010 768 2390	www.s-kanava.fi	0116323-1	Helsinki

Kauppatapalautakunta on ollut erittäin aktiivinen viimeisen vuoden aikana. Yksittäisten lausuntojen lisäksi se on antanut suosituksia sopimusten kirjallisuudesta, ehtojen yksipuolisesta muuttamisesta ja ns. säilyvyysaikaehdon käyttämisestä osana sopimuksia. Lautakunta on SOK:n näkemyksen mukaan osoittanut toimivuutensa, nopeutensa ja kykynsä ratkaista yksittäistapauksia, ja ottaa kantaa elintarvikeketjun toimintaan vaikuttaviin seikkoihin ja kehityskohtiin. SOK on reagoinut lautakunnan julkaisemiin lausuntoihin mm. lähestymällä kaikkia kotimaisia PT-tavarantoimittajiaan korostaen sitä, että SOK on sitoutunut toimimaan lautakunnan hyväksi esittämillä tavoin. Lautakunnan toiminnalla on SOK:n näkemyksen mukaan ollut vaikutusta alan käytäntöihin.

SOK:n näkemyksen mukaan itsesääntelyllä on kiistattomia etuja lainsäädäntöön ja viranomaisprosesseihin nähden. Itsesääntelyn keinoin voidaan nopeasti, joustavasti ja kustannustehokkaasti pureutua mahdollisiin hyvien kauppatapojen vastaisiin menettelyihin. Lautakunnan jäsenet edustavat laajasti sekä elintarvikeketjun ja liiketoiminnan osaamista, että oikeudellista huippuosaamista.

Hallituksen esitys heikentää itsesääntelyn toimintaedellytyksiä

Muotoiltu: Fontti: 12 pt

Hallitus esittää elintarvikemarkkinavaltuutetulle toimivaltuuksia, jotka ovat päällekkäiset kauppatapalautakunnan tehtävien kanssa. Itsesääntelyelimen toimintaedellytykset heikkenevät, mikäli lakiehdotus pysyy tältä osin ennallaan.

Valtuutetun toimivaltuuksia tulisikin rajata siten, ettei päällekkäisyyttä syntyisi. Lisäksi valtuutetulle annetut toimivaltuudet tulee olla riittävän täsmällisesti määritelty.

Ehdotettua lakia sisällöltään vastaavat lait ovat jo olemassa

Lakiehdotuksen 4 § sisältää säännökset kohtuuttomista sopimusehdoista ja käytännöistä. Pykälä vastaa asiasisällöltään täysin jo voimassa olevaa yrittäjänsuojalain 1 §:ää, kohdistuen kuitenkin vain elintarvikkeiden tai maataloustuotteiden kauppaa koskeviin sopimuksiin ja käytäntöihin. Aineellisoikeudellisesti lakiehdotus ei tältä osin tuo mitään uutta.

Kohtuuttomuusarviointi puolestaan perustuu oikeustoimilain 36 §:ssä esitettyyn kohtuuttomuuden määritelmään, joka sekin on jo voimassa olevaa lainsäädäntöä. Yrittäjänsuojalain perusteluiden mukaan yksittäisen toimijan, joka kokee joutuneensa kohtuuttomien sopimusehtojen tai käytäntöjen kohteeksi, on vietävä asiansa yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi ja juurikin oikeustoimilain 36 §:n perusteella arvioitavaksi.

SOK ei näe perusteita toistaa jo olemassa olevaa lainsäädäntöä uudessa laissa. Sen sijaan tulisi tarkastella nykylainsäädännön kehittämisen mahdollisuuksia, etenkin täytäntöönpanon osalta. Toimiva itsesääntelyjärjestelmästä ottaa huomioon elintarvikeketjun erityispiirteet, vaikka lainsäädäntö taustalla onkin yleistä ja kaikille toimialoille yhteistä. Neuvotteluvoiman jakautumista koskevat ilmiöt ovat yhteisiä kaikilla toimialoilla, elintarvikeketju ei SOK:n näkemyksen mukaan ole poikkeuksellinen tässä suhteessa. PT-sektorille on myös jo asetettu kilpailulain 4 a§ (kaupan MMA). Nykyistä enemmästä sektorikohtaisesta lainsäädännöstä tulisi pidättäytyä, tai vähintään löytää sille erityisen painavia perusteita. Tällaisia ei SOK:n näkemyksen mukaan ole esitetty.

Elintarvikemarkkinavaltuutetun viran sijoittaminen KKV:on

Muotoiltu: Fontin väri: Automaattinen

Muotoiltu: Fontin väri: Automaattinen

Lakiehdotuksessa esitetään perustettavaksi uusi viranomainen, jonka tehtävä on antaa elintarvikeketjun toimintaan liittyviä suosituksia, lausuntoja ja ehdotuksia, ja tiedottaa ja neuvoa elintarvikeketjun toimijoita.

EML:ssa on kyse elintarvikeketjun sopimussuhteiden sääntelystä. Sillä on vaikutusta kilpailu- ja markkina-asetelmiin ja kuluttajien etuihin. Tämän johdosta SOK katsoo, että Ruokavirasto ei ole oikea sijoituspaikka viranomaiselle, jos se perustetaan. Luontevin paikka viranomaiselle olisikin KKV.

Lopuksi

Ehdotetulla lailla ei SOK:n näkemyksen mukaan paranneta elintarvikeketjun heikomman osapuolen asemaa. Sillä ei myöskään lisätä elintarvikeketjun toimivuutta tai ketjun toimijoiden välistä luottamusta, eikä vaikuteta toimijoiden väliseen tulonjakoon. Lain säätäminen on vastoin hallitusohjelmakirjauksia normien purusta.

Ehdotus vastaa pitkälti jo olemassa olevaa lainsäädäntöä. Se ei tuo sisällöllistä muutosta sopimusehtojen ja -käytäntöjen kohtuuttomuuden sääntelyyn, tai niiden tulkintaan.

Kunnioittavasti

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta

Arttu Laine
Kenttäjohtaja